

**בס"ד. שיחת ש"פ וישב, נר הראשון ושבת חנוכה,
מבה"ח טבת, ה'תשכ"ג.**

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "פרדה בשלום נפשי"].

א. ימי חנוכה הם בסמיכות ל"ט כסלו.

ובפרט בקביעות שנה זו, ש"ט כסלו חל ביום ראשון בשבוע, ויום ראשון דחנוכה הוא ביום השבת, וידוע שכל עניני ששת ימי החול, החל מיום ראשון, עולים ונכללים ביום השבת, שזהו מ"ש² "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" — "ויכולו" מלשון כליון ומלשון תענוג³.

ועוד זאת, שיום ראשון שייך ליום השבת יותר משאר הימים:

אמרו רז"ל⁴ ש"כל תולדות שמים וארץ נבראו (כבר) ביום ראשון .. הוא שכתוב⁵ את השמים, לרבות תולדותיהם, ואת הארץ, לרבות תולדותי", והיינו, שענין הבריאה — התהוות יש מאין⁶ — נעשה ביום הראשון, וכימים שלאח"ז הי' רק הגילוי מן ההעלם, שנמשך ביצירה ועשי'.

וזוהי השייכות היתירה שבין יום ראשון ליום השבת — כידוע שכל הענינים דתיקון, ובפרט עניני קדושה הם באופן שנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן⁷ — שכל עניני הבריאה שנתהוו ביום ראשון, עולים ונכללים ביום השבת.

ב. ובפרטיות יותר — יש מעלה מיוחדת בכל א' מהם:

המעלה דיום ראשון — שבו היתה התהוות הבריאה מאין ליש, שהיא בכח העצמות, כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק⁸ ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו .. הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש

(1) ראה גם מכתב ט"ו כסלו; כ"ב כסלו
שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' שעא ואילך). שיחת
ש"פ וישב תשכ"א ס"א ואילך (תו"מ חכ"ט
ע' 278 ואילך). וש"ג.
(2) בראשית ב, א.
(3) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א — מב, ב
ואילך. כרך ג — תקת, א ואילך).
(4) פרש"י בראשית א, יד.
(5) בראשית א, א.
(6) ראה רמב"ן עה"פ.
(7) ספר יצירה פ"א מ"ז.
(8) ס"כ (קל, סע"א ואילך).

בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה". וזהו גם ענין האור שהאיר ביום הראשון שהי' אדה"ר מביט בו מסוף העולם ועד סופו⁹ — אור שלמעלה מהשתלשלות¹⁰, שעל ידו היתה ההתהוות מאין ליש¹¹.

אבל יש גם מעלה ביום השבת לגבי יום ראשון — שבו נעשית העלי' מלמטה למעלה, שזהו כללות החידוש שבעבודת האדם להעלות את הגשמיות עד שתהי' נכללת באלקות, כלומר, לעשות מ"יש" — "אין", שזהו דבר חידוש שלא שייך למעלה, כי, "מן שמיא מיהב יהבי מישקל לא שקלי"¹², והיינו, שלמעלה ישנו רק הענין דהתהוות יש מאין ("מיהב יהבי", המשכה מלמעלה למטה), אבל לעשות מ"יש" "אין" (העלאה מלמטה למעלה, "מישקל שקלי"), הרי זה חידוש שנעשה ע"י עבודת האדם¹³, ומזה נעשה תענוג למעלה — "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"¹⁴, היינו, שעיי"ז ניתוסף כביכול תענוג בעצמותו ית'.

והצד השווה שבהם — ששניהם ענינים שלמעלה מהשתלשלות, שלכן אין בהם התחלקות, והיינו, הן בנוגע לענין ההתהוות שבינם הראשון, והן בנוגע לענין העלי' וההתכללות שבינם השבת, שהם בשווה בכל פרטי הנבראים עד לשול קטן שבים ויתוש קטן שבטבור הארץ; החילוק הוא רק אם זה בענין המשכה מלמעלה למטה — יום ראשון, או בענין העלי' מלמטה למעלה — יום השבת, שבו נשלמת כללות עבודת האדם.

ג. ובהתאם לכך, יש לבאר את הנקודה המשותפת שבי"ט כסלו וחנוכה, שבשניהם מודגשת מעלת יום השבת בהחידוש שבעבודת האדם, כדלקמן.

ובהקדמה — שהקביעות די"ט כסלו וחנוכה (ככל מועדי השנה) תלוי' בהקביעות דראש חודש, שבהתאם לכך נקבעת הקביעות דיום י"ט בחודש והקביעות דיום כ"ה בחודש, והרי הקביעות דר"ח תלוי' בקידוש החודש ע"י ב"ד של מטה דוקא [וגם בימינו, שאין מקדשים ע"פ הראי', אלא ע"פ החשבון שחישב הלל (האמורא), ועפ"ז נסדר הלוח לקביעת החדשים¹⁵ — הרי זה באופן ששליחותיהו קא עבדינן כו'], כדאיתא

(9) חגיגה יב, א. ועוד.

(10) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך

תרפ"ה ע' קנא. ועוד.

(11) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי

ופרש"י פינחס כה, ח. ועוד.

(12) ראה תורה שלמה (כרך יג) מילואים

לפ' בא פ"ב. וש"נ.

(13) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך

אור שנברא ביום ראשון ס"א ואילך (ע' תקיז

ואילך). וש"נ.

(14) ראה סה"ע שם ע' תקסא. וש"נ.

(15) תענית כה, א (לגירסת הע"י).

במדרשי רז"ל¹⁶ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה ואימתי יום הכפורים, הקב"ה אומר להם . . אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה".

וכיון שהיו"ט דחנוכה הי' לפני היו"ט די"ט כסלו, יש לבאר תחילה בנוגע לחנוכה, ואח"כ בנוגע לי"ט כסלו.

ד. נרות חנוכה — אף שסיבת הדלקתם היא בגלל הנס שאירע בנרות המקדש, הרי הם חלוקים מנרות המקדש הן בנוגע למקום ההדלקה, והן בנוגע לזמן ההדלקה¹⁷:

נרות המקדש — מקומם בפנים, בהיכל, שזהו מקום שאפילו כהנים אסורים להכנס אליו שלא בשעת עבודה¹⁸. ואין זה בגלל שעבודת ביהמ"ק מוכרחת להיות בהיכל דוקא, שהרי ישנם כמה עבודות שהיו נעשים בעזרה, ועד לעבודות שהיו נעשים בחוץ, כמו פרה אדומה שהיתה נעשית בחוץ דוקא (ורק הי' מתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם)¹⁹, ומה גם שהרמב"ם²⁰ פוסק שהדלקת המנורה כשרה בזר, שאסור לו ליכנס להיכל²¹, ואעפ"כ, מקומה של המנורה הוא בהיכל דוקא.

וזמן הדלקתם — מבעוד יום, שהרי שחיטת הפסח היא אחר תמיד של בין הערביים, הקטורת והדלקת הנרות²², וכיון שקרבן פסח הוצרך להיות מבעוד יום, הרי גם הדלקת המנורה הוצרכה להיות מבעוד יום. ואף שיש עניני עבודה בביהמ"ק שהיו נעשים בלילה, כמו הקטר חלבים ואברים²³, מ"מ, הדלקת הנרות הוצרכה להיות מבעוד יום דוקא.

וכל זה — למרות שלכאורה מסתבר להיפך, דכיון שתוכן ענין הדלקת הנרות הוא כדי להאיר, הי' מתאים יותר שזמן ההדלקה יהי' בלילה (זמן החושך), ובעיקר — לא בשביל ביהמ"ק עצמו, אלא מחוץ לביהמ"ק (מקום החושך). ואעפ"כ, הדלקת נרות המקדש היא בהיכל דוקא, ומבעוד יום דוקא.

ואילו בנרות חנוכה — הרי זה להיפך:

מקום הדלקתם הוא — לא בבית-המקדש, ואפילו לא בבית-

16) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.
 17) ראה גם שיחת ש"פ וישב, ערב חנוכה דאשתקד ס"ז (תו"מ ח"ב ע' 327 ואילך). וש"נ.
 18) רמב"ם הל' ביאת המקדש רפ"ב.
 19) רמב"ם הל' מעה"ק (ובספרי ופרש"י).
 20) הל' כלי המקדש פ"ט ה"ז.
 21) ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך ביאת מקדש בתחלתו (ריש ע' קג). וש"נ.
 22) רמב"ם הל' קרבן פסח פ"א ה"ד.
 23) ברכות בתחלתה. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ד ה"ב.

הכנסת, "מקדש מעט"²⁴, שהרי מעיקר הדין אין חיוב להדליק בביהכ"נ²⁵, אלא בבית שדר בו, ובבית גופא — "על פתח ביתו מבחוץ"²⁶.

וזמן הדלקתם — "משתשקע החמה"²⁶, ולכן, הנה גם בערב שבת שחייבים להדליק מבעוד יום, צריך ליתן שמן במדה כזו שיהיו הנרות דולקים כשיעור הראוי לאחרי שקיעת החמה²⁷.

ולכאורה: כיון שכל ענין הדלקת נרות חנוכה הוא בגלל נרות המקדש — מדוע נקבעו נרות חנוכה באופן הפכי מנרות המקדש?

ה. והביאור בזה — שכשם שמצינו בתושב"כ ותושבע"פ, שע"י הביאורים דתושבע"פ מתגלית הפנימיות של התושב"כ, כן הוא גם בנוגע להדלקת נרות המקדש, שהיא מצוה מן התורה שנתפרשה בתושב"כ, והדלקת נר חנוכה, שהיא מצוה מדרבנן שנתבארה בתושבע"פ — שנרות חנוכה מגלים את הכוונה והתכלית (הפנימיות) של נרות המקדש:

בנוגע להדלקת הנרות בביהמ"ק — אמרו רז"ל²⁸: "וכי לאורה הוא צריך. . . אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל", והיינו, שעיקר ענין הדלקת המנורה בביהמ"ק הי' בכדי שמשם יומשך ויאיר האור האלקי מחוץ לביהמ"ק, לכל העולם, ע"י "חלוני שקופים אטומים"²⁹, שהיו עשויים באופן שיהי' נראה לעין כל שעל ידם יוצא האור מבפנים לחוץ.

אמנם, אף שהאור דנרות ביהמ"ק נמשך ונתפשט גם מחוץ לכתלי ביהמ"ק, וגם מחוץ לחומת ירושלים, ועד שהאיר בכל העולם כולו, מ"מ, בפועל ובגלוי היו נרות המנורה בהיכל, ואילו המשכת האור מחוץ לביהמ"ק היתה ע"י "חלוני שקופים אטומים", שזוהי המשכה מצומצמת, וע"ד המבואר בספרי קבלה³⁰ שהמשכת האור "דרך חלון" הו"ע של צמצום.

והיכן באה בגילוי הכוונה הפנימית דנרות המקדש — בנרות חנוכה (שנתגלו בתושבע"פ), ש"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", ו"מצותה משתשקע החמה", היינו, שהנרות עצמם נמצאים מבחוץ ובזמן

28) שבת כב, ב. מנחות פו, ב.
29) מלכים א' ו, ד ובפרש"י. וראה פרש"י מנחות שם.
30) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ צא, סע"ג ואילך. וש"נ. וראה גם אג"ק ח"א ע' ריח.

24) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.
25) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוכה ס"ד (ע' רסז). וש"נ.
26) שבת כא, ב.
27) ראה נטעי גבריאל ה' חנוכה פמ"ד ס"י. וש"נ.

החושך דוקא, ופועלים "שתכלה רגל מן השוק", "דכליא ריגלא דתרמודאי"³¹, ועד שיקויים היעוד³² "לילה כיום יאיר".

ו. וזהו גם הטעם שהיו"ט דחנוכה נקבע ע"ש הנס שאירע בשמן בנוגע לנרות המנורה:

כאשר היוונים נכנסו להיכל, טימאו (לא רק את השמנים, אלא גם) את כל ביהמ"ק, וכאשר "אחר כך באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך"³³, הוצרכו לחנך את המזבח וכל כלי ההיכל³⁴. וא"כ, כאשר הקב"ה רצה לעשות נס — הי' יכול לעשות נס לאו דוקא בנוגע להדלקת המנורה, אלא גם בנוגע להקרבת הקרבנות.

ולכאורה, נס בנוגע להקרבת הקרבנות יש בו מעלה יתירה מאשר נס בנוגע להדלקת המנורה, כיון שענין הקרבנות הוא כללות ענין העבודה בביהמ"ק³⁵.

ומה גם שע"י הקרבנות נעשה הבירור בכל ד' הסוגים דדומם צומח חי ומדבר³⁶: מין החי — הבהמה, מין הצומח — הנסכים (יין) והמנחה (סולת ושמן), וכן עצי המערכה, מין הדומם — המלח (כמ"ש³⁷ "על כל קרבן תקריב מלח"), ומין המדבר — הכהן שעל ידו היתה הפעולה דהקרבת הקרבן; משא"כ בהדלקת המנורה יש רק מין הצומח ומין האדם. ואעפ"כ, אירע נס חנוכה דוקא בשמן שבו הדליקו את המנורה — כי, בחנוכה מתגלית הכוונה הפנימית של ביהמ"ק, שענינו הוא להאיר את כל העולם, ע"י הדלקת המנורה, שענין זה הוא באופן של המשכה מלמעלה למטה (ולא כמו קרבנות, שענינם הוא העלאה מלמטה למעלה), וזהו גם ענין השמן, שתכונתו היא שמפעפע (נמשך וחודר ופועל) בכל דבר³⁸, שמורה על ההמשכה מלמעלה למטה (ולא כמו השמן שבמנחות שענינו הוא העלאה מלמטה למעלה).

ז. וזהו גם ענינו של י"ט כסלו:

(31) שבת כא, ב. וראה גם שיחת ש"פ וישב שבהערה 17, וש"נ.
 (32) תהלים קלט, יב.
 (33) נוסח "ועל הנסים" דחנוכה.
 (34) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 239 ובהנסמן שם.
 (35) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח. וראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת רפ"ב (סה"מ תש"י ע' 112). ד"ה טעמה כי טוב תש"ט פ"ב (סה"מ תש"ט ע' 28).
 (36) ראה עץ חיים שער קיצור אבי"ע ספ"ב. של"ה שלח, א. נהר שלום בהקדמת הקרבנות. מדבר קדמות (להחיד"א) מע' ק' אות י"ז (מחסד לאברהם). אמת ליעקב מע' ק' אות ס'. תניא פל"ד.
 (37) ויקרא ב, יג.
 (38) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יוד' סק"ה ס"ה.

כשם שענינו של חנוכה הוא לגלות את הפנימיות של ביהמ"ק, כך ענינו של י"ט כסלו הוא גילוי פנימיות התורה.

פנימיות התורה מצד עצמה היא בהעלם — שזהו ענין סודות התורה, רזין דאורייתא, ששמש ("סוד" ו"רז") גופא מוכיח שבעצם לא ניתן לגלותם, וכמארז"ל "אין דורשין כו"³⁹, ו"אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו"⁴⁰.

וכמ"ש רבינו הזקן⁴¹ ש"כל חכמת הקבלה היתה נסתרה .. ונעלמה מכל תלמידי חכמים",

והיינו, שגם כאשר מדובר אודות אלו שהם בדרגא כזו שנקראים בשם "תלמידי חכמים", כמ"ש החוות דעת בהקדמה לחידושים וביאורים ליו"ד בפירוש תואר "תלמיד חכם" לפי "שאין ראוי להקרא חכם רק הבורא לבד שהוא עצם החכמה ואינו מקבל ומושפע מזולתו, אבל חוץ ממנו הכל מקבלים ומושפעים מזולתם וכו'", והיינו, שנקרא בשם "תלמיד חכם" ע"ש שמקבל מבחי' החכמה⁴², שזהו בעיקר ע"י הביטול שעל ידו נעשה כלי אל החכמה⁴³ (וכמוכן בפשטות שכאשר הלימוד הוא באופן שרוצה שמסקנת הדברים תהי' כפי שהונח אצלו, אזי יוכל לטעות כו') — הנה גם מהם היתה חכמת הקבלה נסתרה ונעלמה,

ולא נתגלתה "כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא לרבים", וכדברי רשב"י "שלא ניתן לגלות רק לו ולחבריו לבדם", וכפי שאמר ש"רבי אבא יכתוב .. ושאר חברי ירחשון בלבייהו"⁴⁴, וגם מה שנתגלה הרי זה רק בקיצור ובאופן של נקודות בלבד.

ובענין זה הוא החידוש די"ט כסלו — שסודות ורזי התורה נמשכים ומתגלים באופן שכל אחד יכול להבין אותם באופן של הבנה והשגה רחבה כו', שזהו חידוש לא רק לגבי הבעש"ט והרב המגיד, שגילו שיש ענין של סוד המרומז בגימטריא וכו"ב, אלא גם לגבי תורת חסידות חב"ד כפי שנתגלתה קודם המאסר והגאולה די"ט כסלו, כדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בא' השיחות די"ט כסלו⁴⁵, שדוקא לאחרי פטרבורג התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", והיינו, שהתגלות המעיין היא לא רק באופן דטיפין טיפין, אלא באופן של הפצה דוקא.

(43) ראה תניא פל"ה בהגה"ה.

(44) זח"ג רפז, ב.

(45) תרס"ח — סה"ש תורת שלום ס"ע

(39) חגיגה יא, ב.

(40) שם יג, א.

(41) תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

(42) ראה תו"א מג"א (בהוספות) קיט, ג. 112 ואילך.

ח. ומובן, שהתגלות הפנימיות — הן הכוונה הפנימית דנרות ביהמ"ק שמתגלית בנרות חנוכה, והן פנימיות התורה שמתגלית ביי"ט כסלו — היא ע"י גילוי אור נעלה יותר:

האור דנרות חנוכה הוא אור נעלה יותר מאשר האור דנרות ביהמ"ק, שהוא אור מצומצם שהי' מאיר דרך חלון, כנ"ל.

וזהו גם מה שנרות חנוכה אין בטלין לעולם (כמ"ש הרמב"ן⁴⁶), גם בזמן הגלות, והיינו, שהגוי אין לו שליטה עליהם, וכמרומו גם בדברי הגמרא²⁶ "ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו", היינו, שגם בזמן הגזירה אין ביכלתו של הגוי למנוע מיהודי לקיים מצות נר חנוכה⁴⁷ — שזהו מצד גודל מעלת האור דנרות חנוכה.

וזהו גם מה שהפעולה של נרות חנוכה היא לא רק בענין האור והגילוי, אלא גם בביטול והפיכת החושך — כמבואר בתורה אור⁴⁸ שענינו של חנוכה הוא "והוי' יגי' חשכי"⁴⁹, "והוי'" (בתוספת וא"ו) דייקא, שזהו גילוי אור נעלה יותר מאשר "אתה נרי הוי"⁴⁹ (שזהו הגילוי שהאיר בביהמ"ק⁵⁰), שלכן בכחו להיות נמשך למטה ביותר, ולהפוך גם את החושך.

ועד"ז בנוגע ליי"ט כסלו — שענינו הוא התגלות העצם, ולכן ביכלתו להיות נמשך עד למטה מטה, גם ב"חוצה", ועי"ז — לפעול גילוי המשיח⁵¹.

* * *

ט. בנוגע לנס חנוכה⁵² — איתא בגמרא²⁶: "כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול, ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים".

וכאן מתעוררת שאלה פשוטה — וכרגיל, דוקא על דברים פשוטים לא מתעכבים:

(46) ר"פ בהעלותך.
 (47) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 818.
 (48) מקץ לר', א. מא, א. שם, ג.
 (49) שמואל-ב כב, כט.
 (50) ראה סה"מ עטר"ת ע' קמח.
 (51) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).
 (52) בשיחה זו נכללו כמה ענינים שתיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א על רשימת השיחה באנגלית — נדפסה ב-TALKS AND TALES גליון 284, כסלו תשכ"ה (המור"ק).

(46) ר"פ בהעלותך.
 (47) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 818.
 (48) מקץ לר', א. מא, א. שם, ג.
 (49) שמואל-ב כב, כט.
 (50) ראה סה"מ עטר"ת ע' קמח.

ברור הדבר שטומאת השמנים היתה (לא באופן שכתוצאה מזה שנכנסו יוונים להיכל, הנה בטעות או במקרה נגעו בשמנים, ובמילא נטמאו, אלא) במזיד ובכוונה תחילה, כלשון הגמרא: "טמאו ולא נטמאו" כל השמנים". והיינו, דכיון שרצונם הי' "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"⁵³, לכן השתדלו לטמא את השמנים, כדי שתבטל העבודה דהדלקת המנורה בביהמ"ק.

ולכאורה⁵⁴: אם כוונת היוונים היתה לבטל את העבודה דהדלקת המנורה בביהמ"ק — הנה במקום לטמא את השמנים, הי' להם לשפוך ולאבד אותם, כי, כאשר רק טמאו את השמנים, הרי לכל לראש יתכן שבנ"י לא ידעו שנטמא השמן, וידליקו את המנורה בשמן טמא (בשוגג), ויתירה מזה: אפילו אם ידעו שנטמא השמן, יתכן שידליקו בשמן טמא, כיון שטומאה דחוי' או אפילו הותרה בציבור⁵⁴ (וכיון שבין היוונים היו גם המתיוונים, ומהם גם כהנים, הרי ידעו שגם אם יטמאו את השמן, הנה ע"י הפלפול והשקו"ט בודאי ימצאו עצה להדליק את המנורה); משא"כ אילו היו שופכים ומאבדים את השמן, הרי ללא שמן (שלא ניתן לעשותו ע"י פלפולים...) היתה מתבטלת כל האפשרות להדליק את המנורה?

גם צריך להבין: מהו דיוק הלשון "טמאו כל השמנים שבהיכל" — דלכאורה, בהכרח לומר שטמאו גם את השמנים שבכל ירושלים, וגם מחוצה לה, כי, באם נמצא שם שמן טהור, היו מדליקים בשמן זה, ולא הי' צורך בנס (שהרי "לא עביד קוב"ה ניסא למגנא"⁵⁵), וא"כ, הול"ל בש"ס "טמאו כל השמנים", ולא להוסיף ולהדגיש "השמנים שבהיכל". ובפרט שמקום אכסון הרגיל של השמן הי' מחוץ להיכל — בעזרה⁵⁶.

י. והביאור בזה — שכוונת היוונים היתה (לא לבטל את הדלקת המנורה בביהמ"ק, אלא) שהדלקת המנורה בביהמ"ק תהי' בשמן שהם נגעו בו וטמאוהו, ולכן "טמאו כל השמנים שבהיכל" דייקא, היינו, שהניחו את השמן בסמיכות למנורה, כדי שבנ"י לא יצטרכו לטרוח כלל, אלא תיכף ומיד יוכלו להדליק את המנורה, אבל — בשמן טמא. ובהקדם הביאור בכללות ענין מלחמת היוונים — "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"⁵³:

(55) ראה דרשות הר"ן דרוש ח (נעתק בלקו"ש ח"ג ע' 966). וראה שבת נג, ב. ועוד.
(56) ראה מדות פ"ב מ"ה. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ה ה"ח.

(53) ראה גם שיחת ש"פ וישב, שבת חנוכה, מבה"ח טבת תשט"ז ס"ז ואילך (תו"מ חט"ו ע' 298 ואילך). לקו"ש חט"ו ע' 330. חל"ה ע' 174. ועוד.

(54) יומא ו, ב.

היוונים לא התנגדו לחכמת התורה [ולהעיר שמצינו בזהר⁵⁷ בנוגע לחכמת יון — בחי' חכמה דקליפה⁵⁸ — שהיא היותר קרובה לחכמת התורה], והיו מסכימים לקבלת התורה בתור ספר הכי יפה ומושלם, שיטה פילוסופית עמוקה וכו', אבל — כמעשה בני אדם (כמו שגם ע"ז שלהם היו מעשי בני"א ובדמות ותכונות בני"א, עם כל החסרונות וכו'), ובמילא, אפשר — ואדרבה: צריך — לשנותה מזמן לזמן, להתאימה לרוחו של המושל ולתרבות שנתחדשה, ובנדוד⁵⁹ — לבטל מצות שבת ולשנות הקרבנות וכו'⁵⁹.

התנגדות היוונים היתה ל"תורתך" ו"חוקי רצונך", היינו, שהתורה היא לא רק חכמה ושכל, כמו שאר החכמות שעוסקים בהם היוונים (לא מצד ענין של אמונה, אלא) מפני תאוותם וחשקם לענין החכמה מצד טבע המרה-שחורה כו'⁶⁰, אלא התורה היא תורת ה', והמצוות הם רצונו ית', כמודגש במיוחד בענין החוקים ("חוקי רצונך") שלמעלה מטעם ודעת, שמבטאים יותר משאר הענינים את יחודה של היהדות כדרך חיים של קדושה וטהרה.

ונמצא, שמלחמת היוונים היא מלחמה בין שני עולמות: מחד גיסא — אמונה ביחוד ה' ובתורתו שקובעת אורח חיים של קדושה בחיי היום-יום, ועד לפרט הכי קטן; ומאידך גיסא — עשיית ע"ז מן השכל האנושי, באופן שצריך למדוד הכל במדת האמת דשכל האדם.

וזהו גם מה שהיוונים טמאו כל השמנים — כיון שהתנגדו לכללות ענין הטהרה שאינו ע"פ השכל, כמ"ש הרמב"ם⁶¹ "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירת הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים כו'", וטענו, שהשמן, שמורה על ענין החכמה והשכל, אינו צריך להיות באופן של טהרה, שזהו"ע שלמעלה מהשכל.

וזהו הענין הכי מסוכן בכניסת יוונים להיכל:

הם רצו והשתדלו שתודלק המנורה, ודוקא במקומה — בהיכל פנימה, ותפיץ אורה בכ"מ כמקדם, אלא, שכל אור זה יבוא ע"י שמן שהם נגעו בו — ונגיעת יוני מטמאת השמן.

וע"ד גזירת פרעה "כל הבת תחיון"⁶², היינו, להחיות את הבנות

57) ראה הנסמן בשערי זהר למגילה ט, ובכ"מ.

א. 60) ראה תו"א תולדות יט, ג.

58) ראה תו"א שבהערה 48. 61) סוף הלי' מקוואות.

59) ראה מגילת אנטיוכוס. מדרש חנוכה. 62) שמות א, כב.

ברוח של מצרים⁶³ — שזוהי גזירה חמורה יותר מהגזירה ד"כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"⁶².

יא. ובענין זה הי' הנס דחנוכה — שבנ"י יוכלו להדליק את המנורה בשמן טהור דוקא:

למרות שטומאה דחוי' ואפילו הותרה בציבור, הרי מפורש להדיא בגמרא⁶⁴ ש"היכא דאיכא טמאין וטהורין בהוא בית אב כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי טמאין לא עבדי".

ובנדוד: ד למרות שמעיקר הדין היו יכולים להדליק בשמן טמא, הנה כדי להראות חיבתן של ישראל⁶⁴, עשה הקב"ה נס שיוכלו לקיים את המצוה בהידור, שלכל הדעות היא בשמן טהור דוקא — עי"ז ש"מצאו .. פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול .. (ו)נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים".

וכמו "בימים ההם", כך גם "בזמן הזה", בנוגע לכללות עם ישראל ולכל אחד מישראל בפרט:

גם כאשר התקשרותו והתאחדותו של יהודי עם הקב"ה תורתו ומצוותיו היא במצב ש"נכנסו יונים כו", נכנסו בו רעיונות ושיטות שהם זרים ומנגדים לדרך החיים של היהדות — שזהו ענין חמור ביותר, כמ"ש הרמב"ם⁶⁵ "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה .. אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות .. ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהן מעשה כו" — צריך לידע שיש בו "פך אחד של שמן.. בחותמו של כה"ג", שזהו קדש הקדשים שבנשמתו, הניצוץ האלקי שבנפש האלקית, שנשאר קיים תמיד בטרה"ק⁶⁶, ועל היהודי להדליקו שיאיר את כל ביתו בחייו; בהתחלה — כאור קטן שיאיר רק זמן קצר, אבל יש בכחו להאיר את כל מציאותו, ועד שיהי' אור תמיד.

ולא רק בנוגע לעצמו כן הוא, אלא "ואהבת לרעך כמוך"⁶⁷: אין לוותר אפילו על יהודי אחד. יש להדליק בו את האור הטהור והקדוש, אף שנראה שיש בו להדליק יום אחד בלבד — כי גם זה שוה, ויתירה מזה — אור זה יהי' מוסיף והולך מיום ליום, עד שיאיר את כל חייו.

יב. ועוד ענין בזה:

66 נזכר גם הפתגם "רק גופותינו כו" אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות" (סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ).
67 קדושים יט, יח.

63 ראה תו"מ חי"א ס"ע 228. וש"נ.
64 פנ"י שבת שם. שו"ת ח"צ ספ"ז. —
הובא בגליוני הש"ס שם.
65 ה'ל' תשובה פ"ז ה"ג.

ענינה של המנורה בביהמ"ק הוא — לא בשביל להאיר בביהמ"ק, אלא להאיר מחוץ לביהמ"ק, וגם מחוץ לירושלים ומחוץ לארץ ישראל — בכל העולם, כמארוז"ל²⁸ "לא לאורה אני צריך.. אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל".

ולמרות שמדובר אודות אור שצריך להאיר לכל העולם, גם לאינם-יהודים (שדרים מחוץ לארץ ישראל, ובודאי מחוץ לירושלים, ויש סברא שאינם רשאים לדור בירושלים⁶⁸), הרי זה צריך להיות אור שבא משמן טהור דוקא.

וההוראה מזה:

גם כאשר יהודי מתעסק בעניני הרשות, ענינים שלכאורה אינם קשורים עם תומ"צ, כמו עניני מסחר וכיו"ב, ויתירה מזה: מורה שמלמד חכמות חיצוניות, כמו גיאוגרפיה, תכונה, רפואה או מתמטיקה, ענינים ששייכים לשכל אנושי, ולכאורה אינם קשורים עם יהדות, ולא עוד אלא שמלמד ענינים אלו לאינם-יהודים, להבדיל, וא"כ, יכול לחשוב: מה נוגע כאן ענין הטהרה? למאי נפק"מ אם יעשה זאת לאחרי התפלה ולימוד השיעורים הקבועים בתורה, או שיעשה זאת לפני כן?!

ועל זה באה ההוראה מהאמור לעיל, שכל הענינים שיהודי עושה, אפילו ענינים הקשורים עם שכל אנושי, שיכול להבין אותם גם האינדי-יהודי שהוא מלמד אותו בהשגחה פרטית — הנה גם בהם צריך להיות ניכר הטהרה והקדושה של היהדות⁶⁹, שכן, הענין ד"ונפלינו אני ועמך גו"⁷⁰ צריך להיות ניכר לא רק בנוגע לענינים של נבואה (שעל זה היתה בקשת משה רבינו)⁷¹, אלא גם בכל הענינים.

ויתירה מזה — שגם ענינים ששייכים לשכל אנושי, ואפילו ענינים ששייכים לנפש הבהמית (כל זמן שהיצה"ר אינו מתערב בו) — עושים מהם עניני קדושה, כהציווי "בכל דרכיך דעהו"⁷².

* * *

יג. מאמר ד"ה ואתה ברחמיך הרבים כו'.

* * *

68 ראה אנציק' תלמודית (כרך כה) ערך ירושלים ס"ח (ריש ע' שמא). וש"נ.
69 נתבאר גם מ"ש (איוב יד, ד) "מי יתן טהור מטמא" — כיון שמצד השכל שלעצמו לא ניכר החילוק ביניהם כו'.
70 תשא לג, טז.
71 פרש"י עה"פ — מברכות ז, א.
72 משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

יד. הקביעות דימי חנוכה בפרשת השבוע [כידוע מ"ש השל"ה⁷³ ש"המועדים של כל השנה .. בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן", וכהפתגם המפורסם של רבינו הזקן⁷⁴ שצריכים לחיות עם הזמן, היינו, עם הפרשה שקורין בתורה באותו זמן] היא לעולם בפרשיות וישב או מקץ, ובקביעות שנה זו — שיש ב' שבתות בחנוכה — בב' הפרשיות: וישב ומקץ.

בב' פרשיות אלו מסופר אודות ענין החלומות⁷⁵: בהתחלת פרשת וישב — החלומות של יוסף (שאודותם מסופר בארוכה ובפרטיות, שלא לפי ערך הקיצור בתולדות יוסף במשך שבע עשרה שנותיו הראשונות), ובסיומה — החלומות של שר המשקים ושר האופים (שאף שמצד עצמם היו סתם גוים, ורק נתמנו ע"י פרעה על המשקים והאופים, הרי על ידם יצא יוסף מבית האסורים); ובהתחלת פרשת מקץ — החלומות של פרעה (שיש להם חשיבות מיוחדת, כיון ש"לב מלכים ושרים ביד ה'"⁷⁶).

ונקודת הענין בזה⁷⁷:

כללות ענין הגלות הוא בבחי' "היינו כחולמים"⁷⁸, כי, ענין החלום הוא שיכולים להיות בו שני הפכים, ובאופן כזה היא העבודה בזמן הגלות, שבשעת התפלה ה"ה מעורר את האהבה לה', ועוד לפני⁷⁹, באמירת מודה אני, ה"ה עומד בתנועה של ביטול והעדר המציאות, ואילו לאח"ז, כשיוצא לעולם, "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁷⁹, ה"ה בבחי' מציאות כו', ובאופן שצרכי הגוף נעשים אצלו העיקר כו' — שזהו חיבור של שני הפכים.

וענין זה מתחיל ב"גלות" שבירידת הנשמה למטה: הנשמה מצד עצמה היא חצובה מתחת כסא הכבוד⁸⁰, ומשם ירדה למטה לעוה"ז, עולם הקליפות והסט"א, שהרשעים גוברים בו כו'⁸¹ — שזהו חיבור של שני הפכים.

אמנם, שרש החלום הוא ממדריגה נעלית ביותר, שדוקא מצדה יכול להיות חיבור הפכים.

ועז"נ⁷⁸ "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים",

(76) לשון הרגיל — ע"פ משלי כא, א (וראה לקו"ש חיי"ג ע' 285 הערה 1. וש"נ).

(77) ראה גם תו"א פרשתנו כח, ג ואילך.

(78) תהלים קכו, א.

(79) ברכות לה, ב.

(80) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן

בנצו"ז לזח"א קיג, א.

(81) ראה תניא פ"ו. פכ"ד.

(73) חלק תושב"כ ריש פרשתנו (רצז, א).

הובא באוה"ת פרשתנו רסי, א.

(74) סה"ש תש"ב ע' 29 (נעתק ב"היום

יום" ב חשוון).

(75) ראה גם שיחת ש"פ וישב, א'

דחנוכה, מבה"ח טבת תש"כ בתחלתה (תו"מ

חכ"ז ע' 241 ואילך).

"כחולמים" (בכ"ף הדמיון) דייקא — שלעתיד לבוא יתגלה שזהו רק כמו חלום, כי החלום אינו אמיתי, ואילו העבודה בזמן הגלות היא ענין אמיתי⁸², שעל ידה נמשך גילוי העצמות למטה.

וענין זה מודגש במיוחד בשייכות ליוסף (והרי כל ישראל נקראים ע"ש יוסף⁸³) — כידוע⁸⁴ בענין "ואלה תולדות יעקב יוסף"⁸⁵, שענינו של יוסף הוא להמשיך בחי' אצילות, עולם האחדות — שזוהי מדרגת האבות, יעקב — בעולמות בי"ע, וכמרומו גם בשמו — ע"ש "יוסף ה' לי בן אחר"⁸⁶, כפי שמבאר הצ"צ⁸⁷ שענינו הוא לעשות מ"אחר" "בן", שזהו כללות ענין עבודת הבירורים כו'.

ועי"ז פועלים את הגאולה, שתהי' ע"י משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שיבואו ויגאלו ויוליכו אותנו קוממיות לארצנו.

* * *

טו. ע"פ האמור לעיל (ס"א) בנוגע לשייכות די"ט כסלו וחנוכה בשנה זו מצד קביעותם בתחלת וסוף השבוע, ונעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן — הרי התועדות זו היא גם המשך להתועדות די"ט כסלו.

ובהתאם לכך, הרי כאן המקום להזכיר ענין נוסף שלא נזכר בהתועדות די"ט כסלו — בנוגע לק"ן שנה להסתלקות רבינו הזקן.

ולכל לראש — יש לעורר אודות המדובר⁸⁸ בנוגע ללימוד שלחן-ערוך ותניא, ונתינת הצדקה, ובודאי לא ידחו זאת, אלא יעסקו בזה בהקדם האפשרי, ובאופן של הוספה כו', כהוראת ימי חנוכה: "מעלין בקודש"²⁶. וכמו"כ יש לעורר שבמשך כל ימי חנוכה, עד "זאת חנוכה", יערכו התועדות,

— כידוע⁸⁹ גודל מעלתה של התועדות, שבכחה לפעול (לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות) יותר מפעולתו של מלאך מיכאל,

ובהם ילמדו גם איזה ענין מתורתו של רבינו הזקן, ויעוררו על הצורך להוסיף בלימוד התורה בכלל, הן אצל בעלי-עסקים, והן אצל

(82) ראה גם תו"מ חט"ז ע' 260. (87) ראה אוה"ת עה"פ (רכ, א ואילך).
 (83) פרש"י ומצו"ד תהלים פ, ב. עמוס ה, ועוד.
 טו. (88) שיחת ח"י אלול דאשתקד סי"ד.
 (84) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 252 ואילך. ואילך (תו"מ חל"ד ע' 259 ואילך). יום
 שמח"ת שנה זו ס"ל (לעיל ע' 178).
 (85) פרשתנו לו, ב. (89) אג"ק אדמור"ד מוהרי"צ ח"ג ע' תיג.
 (86) ויצא ל, כד. וש"נ.

יושבי-אוהל, שגם אצלם צריכה להיות הוספה בהתמדה ושקידה, ובאופן דשינוי טבע מדותיו (כנ"ל במאמר⁹⁰), כולל ובמיוחד — בהפצת המעיינות חוצה, ובדרכי נועם כו', שגם אם מאיזו סיבה הי' חסר בזה עד עתה, הנה מכאן ואילך יתוסף בזה באופן של הרחבה, ומתוך שמחה וטוב לבב — כפי שדורשת ופועלת תורת החסידות.

והעיקר — שיהי' "מוסיף והולך" . . מעלין בקודש" בכל עניני אור, וככל שיתגבר האור, יתוסף בבירור הניצוצות, ויתמעט הרע⁹¹, וסוכ"ס יתבטל לגמרי — "כליא ריגלא דתרמודאי",

ואז — "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"⁹²,

ולהעיר, שזהו ענינו של שמיני-עצרת⁹³ (שקשור עם שמונת ימי חנוכה⁹⁴), שכנגד יוסף, וקשור גם עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁹⁵, ויקויים היעוד⁹⁶ "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם, ויוליכנו קוממיות לארצנו.

הובא בלקו"ת קרח נד, רע"ג).
(92 משלי ה, יז.

(93 ראה תו"מ סה"מ תשרי ע' פב. וש"נ.
(94 ראה אוה"ת חנוכה (כרך ב — דש,
ב. כרך ז — תתסב, א"ב). סה"מ תר"ס ע'
סג. ע' עו.
(95 ראה לקו"ש ח"ג ע' 835 ואילך. ועוד.
(96 ישע"י כו, יט.

(90 ד"ה ואתה ברחמיך הרבים פ"ג (לעיל ע' 306).

(91 בענין זה נזכר גם אודות שיטת ב"ש בהדלקת נר חנוכה, שתחילה נמשך אור גדול, שמבטל החיצונים כו', ואח"כ הולך ומתמעט, כיון שכבר אין צורך בהארה גדולה כ"כ (ראה תו"א מקץ לר, ב); וכן נזכר שלעתיד לבוא תהי' הלכה כב"ש (ראה מק"מ לזח"א יז, ב.